

Drobne kamere, ki rešujejo življenja

Vsi po vrsti so trdili, da jih moje mini videokamere varujejo. *“Ostani z nami,”* so prosile žene. *“Džandžavidi verjamejo, da imaš tako močne kamere, da bodo še isti večer na BBC.”*

TEKST IN FOTOGRAFIJE:
TOMO KRIŽNAR

“Pridi! Teci! Na drugi strani vadija jih je še več kot sto!” vpije Kamal.

Preskakujem nizko grmovje, izogibam se prhkim sipinam, pazim, da s kamero ne bi udaril v kak zoglenel štor. Težko ga dohajam. Zagnan je in videti nadvse navdušen, ko se odpre prizor, ki me spomni na tistega iz filma “Vojna in mir”.

Do kamor nese pogled, ležijo razkosana, razbita in polomljena človeška telesa. Možgani nekaterih lobanj so raztreseni po pesku okoli. Uro po smrti so na vročem jutranjem soncu spremenili rožnato barvo v rumeno.

Edini preživeli sedi, obkrožen z mladoletnimi uporniki SLA (Sudanska osvobodilna armada) v novih uniformah in šlapah, na kasonu terenca s težko strojnico na vrhu. Prestreljeno golen si nemočno skuša pokriti z okrvavljeno strgano hlačnico. Bradat obraz, podplute ustnice, zatečene oči ... Oči, ki ne izražajo ničesar. Nobenega strahu, nič obžalovanja, nič pomilovanja.

Na trgu sredi vasi sedi stara žena. S hrptom se naslanja na deblo drevesa lalop. Nekam trudno poveša glavo. “S tole so jo,” kaže svinčenko njen sin, vojak SLA.

“Pokaži, mati, kam so te. Pokaži!”

Stara mama se odkrije. Spodnji del telesa je namočen s krvjo. Tudi njene

oči ne govore, niti o bolečini ne. Pokrije se nazaj, zapre veke in spokojno zleze vase.

Zgodilo se je 8. maja 2006 v Lebadu, v Vzhodnem Darfurju. Tri dni po podpisnem miru med sudansko vlado in uporniki SLA v Abuji, Nigerija. Tretji mesec moje misije med darfurskimi uporniki, med katere me je poslal takratni slovenski predsednik dr. Janez Drnovšek, da bi kot poznavalec Sudana poiskal vplivne poveljnike različnih frakcij upornikov, ki niso bili zastopani na pogajanjih pod taktirko ameriških predstavnikov v Nigeriji – ki zato niso obetala resničnega miru –, in jih poskušal spraviti na pogajanja s sudansko vlado v Slovenijo. Hkrati naj bi kot samostojni publicist in neodvisni poročevalec iz prejšnjih vojn med Arabci in starosel-

skimi Afričani v Sudanu tudi poskušal odkriti način, kako najbolj učinkovito uporabiti pomoč, ki se je med na pobudo našega predsednika zbirala v največji slovenski humanitarni akciji vseh časov.

Otroci, matere, žene, bolniki, umirajoči starci. Oslu, konji, kamele, psi. Podgane, ščurki, škorpjoni. Človeški iztrebki, živalski iztrebki. Velike luže postane gnojnice. Moker, vroč, s smradom prežet zrak. Komarji, komarji, komarji. Nizko trnjasto grmičevje, redka gola, osmukana drevesa, brez vsake sence. Vozovi, kratke vprege, dolge vprege. Iz šibja pletena, s kosi raztrganih plastičnih vreč in razmočenega kartona krita zasilna bivališča z napi-si USA in EU ...

Maskara Gereda. Taborišče *IDP, International displaced people*. Taborišče s 60 tisoč notranje razseljenimi begunci na robu Gerede.

“SLA nas ne brani. Pravijo, da nas morajo varovati vojaki Afriške unije. A vojaki Afriške unije samo pijejo, plešejo in ...” utihne ostareli mož.

“... in seksajo!” mrko reče moj vodič, ko greva naprej.

“Proti članom baze Afriške unije v Geredi je vloženih enaindvajset prijav posilstev in spolnih zlorab. To zdaj preiskujejo uradniki iz Organizacije združenih narodov.”

“Kako se to more dogajati?”

“Pridejo s svojimi belimi, opranimi terenci, v novih uniformah in zloščeni škornjih, vsi dišeči po vodici za britje in pudru in rečejo: Pridi, ti bomo nekaj čudovitega pokazali.”

“In žene gredo?”

“Ne žene. Deklice. Šestnajst let, štirinajst let, trinajst let stare.”

“Muslimanke?”

“Tu smo vsi muslimani. Zato ne govori-jo. Vse je prišlo na dan, ko so po

vrnitvi domov bratcem in sestricam delile nekam preveč bonbonov ...”

Nenadoma je nekam čudno pihnilo.

Veter je zavrtel smeti, ptice so se kot na povelje dvignile v mrakobno nebo, množica na tržnici je vzvalovila. In se hitela umikati terenskemu vozilu, ki je pridrvelo z vso hitrostjo iz smeri vodnjakov na drugi strani oaze, po katerih slovi Gereda. Šop oboroženih vojakov v uniformah je skoraj odneslo z zadnjega dela, ko je ostro zavilo, da se je izognilo bežečim ženam in pospešilo naprej in ven iz mesta. Ni še izginilo, ko so se v isto smer za njim divje zagnali možje, trgovci v civilu, nekaj krčevito

vpili in divje mahali s puškami, meči in kopji.

V preplahu, ki je nastal, je bilo zelo težko ustaviti koga in vprašati, kaj se dogaja. Vse je bežalo, se prevračalo, podiralo drug drugega, niti otroci niso bili varni pred stampedom. Takrat je začelo pokati. Čisto blizu. In gosto. Naenkrat tako na gosto, da ni bilo več moč ločiti posameznih strelav.

Tekel sem, kolikor sem mogel. Tja, kamor so bežali vsi. Z vso silo, brez razmišljanja. Pomislil sem le, da bi odvrigel nahrbtnik s snemalno opremo. Videokamera. Ampak v tem smo dosegli zidove banke. Okrog vogala sem tekel tako hitro, da sem si posnel kožo na rami. Važno je bilo ščititi predvsem glavo. In srce. In trebuh. Vse drugo se da vrniti v normalo ...

Ute consed ea atis ea commod magna consendiam eros ad dipit numsandit wiscill uptating ero dolenim dolumsa ndipisl ullaore consequat. Core vel elesto et dolorperat ver at aliquam quamcon sequat, quatinim nis augait,Pat, sim in ute consed tin verit

Pokanje je utihnilo. Vsake toliko so se oglasili strojnični rafali. Dolgi od napadalcev. Kratki od braniteljev. V očeh okoli mene so sijali strah, bes, mržnja, žalost, pa tudi popolna vdanost: kar bo pa bo. Možje in žene in otroci so odprtih ust čakali, kot pri nas čakamo, da bo konec poletne toče, potem ko smo avtomobile zapeljali pod streho.

“Konec je,” se je nasmehnil trgovec iz plemena Mesalit čez nekaj minut, ki so bile lahko tudi samo sekunde. “SLA je zavrnila napad. Hvala bogu.”

Po treh tednih v Geredi mi je komandant Čorba preskrbel mladega komandanta in še mlajšo posadko na terencu,

ki naj bi se prebila iz Gerede v Muhaje-rijo z dvema tako hudo ranjenima fantoma, da se je doktor odločil tvegati.

Kako uro potem, ko smo z največjo hitrostjo oddrveli čez drn in strn proti severu, nam je odpadla os. *Bum!* je udarilo in potem je še malo potoklo. In ustavili smo se sredi popolne samote, na dnu velikanske sklede med peščenimi, s travo poraslimi griči in sem in tja stoječimi skromnimi dobrodušnimi kruhovci.

Znočilo se je. Polegli smo po toplem, voljnem pesku. Vsake toliko je kdo zaje-

čal. Sicer je bilo čisto tiho in mirno. Niti list se ni premaknil.

Naslednji dan je zrasla z roba kotline skupina fantov, ki so povedali, da smo blizu vasi Berti in da ima trgovec tam generator.

Šofer Mahmud je odločil, da jim lahko zaupamo, in jih z mojim telefonom poslal na pot, da mu napolnijo baterije, mi pa smo se skrili pred soncem pod pokvarjeno vozilo. Dva ranjena vojaka SLA, tri bolne žene, dva bolna otroka, šofer, vodič in dva vojaka.

Ko jih ni bilo nazaj niti zjutraj, sem prosil šoferja, če gre pogledat, kje je telefon. Hitro in ves preplašen se je vrnil z novico, da so tik pred Bertijem nanj streljali iz zasede. Naša vojaka sta šla pogledat, kaj se dogaja in se vrnila z novico, da se s hriba lepo vidijo vojaki sudanske vojske in bradati džandžavidi.

Vtem smo zaslišali novo streljanje. Tokrat smo pustili vozilo in tekli nazaj proti Geredi. Za gričem smo našli vse pisano preplašenih vaščanov, ki so prav tako panično pakirali skromno imetje na hrbte živali. Skupaj smo se umaknili v večjo vas, kjer je bilo več vojakov SLA in še več zabarikadiranih beguncev. Nihče od nadrejenih ni imel satelitskega telefona.

“Ostani z nami. Če boš tu ti, belec, si ne bodo upali napasti,” so prosila dekleta iz Zveze žena.

Ostali smo. Naslednji dan smo izvedeli, da so džandžavidi zavzeli tudi

stezo proti Geredi in da je umik torej odrezan. Ker nimamo nobene povezave s svetom, je bolje, da se opremo na svoje sile.

Dneve potem je bilo tako, kot si predstavljam, da je bilo najbrž v partizanih. Skupaj smo kopali in gradili jarke, nizka zaklonišča, sredi vsega se je kadilo iz velikega lonca, žene in dekleta so kuhale in stregle. Čutiti je bilo solidarnost ljudi, ki sodelujejo, ker so do zadnjega odvisni drug od drugega.

Župan je imel tranzistor na dinamo. Poslušali smo BBC v arabščini in ponochi tudi Radio Monte Carlo. Na radijskih valovih ni bilo ničesar slišati o oddaljenem streljanju, ki nas je vznemirjalo včasih na jugu, včasih na zahodu, pa na severu. Nismo mogli vedeti, kaj se priprav-

**“Ostani z nami.
Če boš tu ti,
belec, si ne bodo
upali napasti,”
so prosila dekleta
iz Zveze žena.**

Ute consed ea atis ea commod magna consendiam eros ad dipit numsandit wiscill uptating ero dolenim dolumsa ndipisll ullaore consequat. Core vel elesto et dolorperat ver at aliquam quamcon sequat, quatinim nis augait,Pat, sim in ute consed tin verit

lja. Nihče se ni podal ven v izvidnico. Čakali smo.

Naslednjega dne sem intervjuval 11 letnega dečka, ki se je postavil, da je pobil dvanajst džandžavidov. Prijatelji so pojasnili, da jih ni naenkrat, ampak v več napadih. Maščeval se je za pobito družino. Nekega dne se je vrnil iz šole in našel razmesarjeno mater, očeta, njegovo drugo ženo in tri brate ...

Snemal sem vse naslednje dni, dokler nisem izčrpal vseh baterij. Vsi so hoteli nastopiti. Povsem drugače kot na vladni

strani, koder sem v vladnih taboriščih okoli Nubskih gora leta 1998 izkusil, da se vsi skrivajo. Jasno, ti ljudje nimajo česa skrivati. Ti ljudje so žrtve. Medijev se boje oni na drugi strani, ki v nas poročevalcih vidijo najbolj nevarne zarotnike proti svoji državi.

Vsi po vrsti so trdili, da jih moje videokamere varujejo.

“Prosim, ostani z nami,” so milo prosile žene. “Džandžavidi verjamejo, da imas tako močne kamere, da bodo še isti večer na BBC.”

Takrat enkrat sem se ovedel, kaj zna najbolj pomagati obleganim na žrtveniku sveta. Ne hrana, ne zdravila, nič,

XXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXX

kar jih dela odvisne, pač pa to, kar tudi nas v tako imenovanem razvitem svetu drži, da ne posiljujemo, krademo in ubijamo. Čutila, da nekakšna čutila, ki bodo izobčene in izolirane povezala s telesom človeštva in omogočila, da bodo ostali ljudje na planetu začutili bolečino metastaz raka, ki se širi, in ukrepali, še preden dosežejo in ubijejo tudi naše otroke.

Ampak preden sem lahko začel z akcijo oživčevanja Darfurja, sem moral iz Darfurja. Ker so bile vse poti iz obleganega žrtenega oltarja blokirane, sem se javil v prvo bazo opazovalcev Afriške unije. 20. julija 2006 me je komandant taborišča Afriške unije v El Fashe-rju kljub dogovoru, ki ga je spogajal moj predsednik s štabom v Adis Abebi, izročil sudanski vojaški varnostnoobveščevalni službi. Dva tedna kasneje sem bil obtožen vohunjenja in lažnega poročanja o Sudanu in obsojen na dve leti zapora. Po dveh mesecih je sudanski predsednik Omar al Bashir ugodil prošnji slovenskega predsednika in me v imenu najbolj milostnega od vseh bogov pomilostil.

Iz posnetkov, ki so jih rešili podrejeni vojaki taiste Afriške unije, ki me je izdala, sva z režiserko Majo Weiss doma zmontirala dokumentarni film “*Dar Fur – vojna za*

vodo”, ki ni pretresel le zahtevnih gledalcev na filmskih festivalih, ampak tudi civilno iniciativo, da je začela zbirati prispevke za prvi preprosti “videonadzor” Darfurja. Poleg aktivistov so se odzvali tudi glasbeniki, ki so organizirali megažur za Darfur, likovni umetniki, ki so poklonili svoja dela za dražbo, pisatelji, ki so izdali posebno revijo na to temo ...

Tri leta po pomilostitvi, marca 2008, sem se vrnil v Darfur še enkrat skozi zadnja vrata iz Čada, tokrat s petimi kompleti majhnih digitalnih videokamer, mini prenosnih računalnikov in satelitskih

Najbolj pa se je zmanjšalo posiljevanje žena, deklic in dečkov – to najbolj zahrbtno orožje iztrebljanja Afričanov iz Darfurja.

telefonov. Pod zaščito humanitarnega koordinatorja darfurskih upornikov Suleimana Jamousa sem na ozemlju pod nadzorom SLA prve lokalne prostovoljce izučil uporabljati opremo profesionalnih vojnih poročevalcev.

Suleiman Jamous je dva meseca po mojem odhodu sporočil, da je na območjih, koder se govori, da so bile razdeljene kamere, manj napadov, saj se džandžavidi, ki skupaj s sudansko vojsko in

milicami poskušajo spremeniti demografsko sliko na največjem naravnem vodnem zbiralniku med Nilom in Nigrom, bojijo, da bodo posneti in razkrinkani celemu svetu prek satelitskih zvez. Najbolj pa se je zmanjšalo posiljevanje žena, deklic in dečkov – to najbolj zahrbtno orožje iztrebljanja Afričanov iz Darfurja. Sporočil je tudi, da je drugi največji problem še naprej iskanje vode. Klimatske spremembe, za katere večina Sahelcev verjame, da so posledica arogantnega načina življenja v industrijskih deželah onkraj Sahare in Sredozemskega morja, preprečujejo, da bi oblaki, ki jih prinaša veter iz kongoške kotline, zalivali Sahel kot nekoč. V imenu svojih domačinov, “ki so se rodili s peskom v očeh in tako želijo tudi umreti”, je prosil za vrtno napravo, s katero si bodo

Ute consed ea atis ea commod magna consendiam eros ad dipit numsandit wiscill uptating ero dolenim dolumsa ndipisl ullaore consequat. Core vel elesto et dolorperat ver at aliquam quamcon sequat, quatinim nis

lahko sami iskali vodo in preživelim ne bo treba s trebuhom za vodo čez libijsko puščavo, koder jih Gadafijevi vojaki z Berlusconijevim denarjem (beri denarjem davkoplačevalcev EU) lovijo v posebna taborišča, iz katerih pot v mistično, z vodo še vedno obilno namočeno Evropo najdejo le tisti, ki si jo plačajo s podkupnino. Tisti, ki tega ne zmorejo, ostajajo internirani, izpostavljeni vsem zlorabam, od prisilnega dela do trpinčenja – vse z argumentom, da jim na ta način nikoli več ne bo prišla na misel klimatska migracija.

Naslednjič nisem bil več sam. 1. decembra 2009 je prišel z menoj mladi mož, ki je prvi z desno polovico možgan, kjer deluje intuicija, začutil, kaj je treba storiti. V najinih kovčkih je bilo enainosemdeset videokamer, večina tako majhnih, da jih je mogoče skriti v skoraj vsako telesno odprtino. Klemen Mihelič jih je prek spleta izsledil na Kitajskem, koder jih promovirajo kot vohunske za ceno 10 evrov.

Lokalni vohuni so seveda takoj obvestili vladne sile v utrjenih trdnjavah po Darfurju o novem orožju, ki so ga upornim družinam dobavili tuji imperialisti, da bi s ponarejanjem posnetkov še bolj diskreditirali šeriatske oblasti. Ni nama

REŠITEV KENKEN / OKTOBER 2010

5 ⁺	7 ⁺	3	4	8 ⁺	1
2	3	4	1		
1	2	3	4		
3 ⁻	4	1	2	3	
3	7 ⁺	4	1	2	
3	4	1	2		

2 ⁺	6 ⁺	5 ⁺	1 ⁺	3 ⁺	4 ⁺
1	4	2	5	6	3
6	3	4	2	1	5
4	1	6	3	5	2
3	5	1	4	2	6
5	2	3	6	4	1

bilo treba vlagati v širjenje strahu pred najbolj nevarnim orožjem, sudanska vojaška hunta, ki jo je medtem glavni tožilec mednarodnega sodišča v Haagu obtožil štirih največjih zločinov proti človeštvu, je sama zastrašila svoje lastne vojake. Prek diplomatskih kanalov je Republiki Sloveniji sporočila, da so jih prvi objavljeni posnetki “zelo razjezili” in da je “tolerance zdaj konec”. Kar najbrž pomeni, da v primeru, če me ponovno ujamejo, zame ne bo več sojenja. Za Afričane v Darfurju pa vračanja pomenijo, da mi prav zaradi tveganja, ki se mu izpostavljam, končno morda le lahko bolj zaupajo.

V Darfurju smo po tem, kaj lahko doseže z minimalnimi sredstvi civilna pobuda, Slovenci zato dobro prepoznav-

ni. Ob tabornih ognjih v dolgih nočeh domačini širijo zgodbe o komaj dveh milijonih trmastih ljudeh, ki so na sončnih pobočjih Alp ubranili svoj jezik in občutljivost pred turško kot tudi pred evropsko vojsko in si upajo podobno kot tudi oni sami misliti in čutiti s svojo glavo in srcem tudi danes – vsem Amerikancem in Kitajcem navkljub.

“Če boste kdaj morali bežati zaradi take ali drugačne katastrofe in kataklizme – pridite sem,” so mi večkrat rekli plemenski vodje. “Dali vam bomo vodo in zemljo in semena in orodje ...”

Klemen Mihelič je po vrnitvi iz Darfurja ustanovil novo, povsem drugačno človekoljubno organizacijo, ki jo je s somišljeniki imenoval H.O.P.E. (Humanitarian Organisation for the People

of the whole Earth). Drugačno v tem, da v tej organizaciji nihče ne služi, ne prejema plače, niti se ne okorišča na kakršen koli drug način. To je organizacija, ki jo napajajo, ohranjajo in vzpodbujajo prizadetost nad razmerami, jeza nad institucijami, ki ne delujejo, in frustracije zaradi nemoči, vsesplošne apatije in kolektivne depresije.

Vsi prispevki do zadnjega centa so namenjeni namestitvi videonadzora z videokamerami po žrtvenikih v Darfurju. In oskrbi z mobilnimi

“Če boste kdaj morali bežati zaradi take ali drugačne katastrofe – pridite sem,” so mi rekli plemenski vodje. “Dali vam bomo vodo in zemljo in semena in orodje ...”

Ute consed ea atis ea commod magna consendiam eros ad dipit numsandit wiscill uptating ero dolenim dolumsa ndipisl ullaore consequat. Core vel elesto et dolorperat ver at aliquam

vrtalnimi napravami za iskanje vode v Darfurju.

Donatorjem sta zagotovljena popolna transparentnost in pregled nad zbranimi prispevki in nakupi. Vsak donator v poročilu na www.hope.si lahko vidi svoje nakazilo tisti trenutek, ko ga nakaže. Na ta način imajo prvič pregled nad zbranimi sredstvi tudi končni uporabniki v Darfurju.

Organizacija se zavezuje, da bo v primeru, če akcija ne bo uspela, vrnila vsa zbrana sredstva.

Evo, pa je le lahko drugače!

Ne samo največjo humanitarno katastrofo na planetu v Darfurju – vsa krizna žarišča, povsod, koder trpijo žrtve, predvsem ženske in otroci, je treba takoj opremiti z novo tehniko, ki skoraj zastonj omogoča nadzor s pomočjo mini kamer.

Ne vdajte se! Pridružite se nam!

 Še več o Tomu Križnarju in njegovem boju lahko preberete na spletnih straneh www.tomokriznar.com, www.hope.si.